

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)



Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет



№ 8, 2014

УДК 336.7

О. П. Зоря,

к. с. н., доцент, доцент кафедри обліку та аудиту,

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

Н. Р. Савченко,

Магістрантка 6 курсу, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

O. P. Zorya,

*PhD associate professor , associate professor of accounting and auditing chair,
Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya*

N. R. Savchenko,

master, the 6-th course of Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya

ACCOUNTING OF EXPENSES OF A PROFIT TAX OF BANKING INSTITUTION

Розглянуто особливості бухгалтерського обліку витрат податку на прибуток банківської установи.

Features of accounting of a profit tax of banking institution are considered.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, витрати, податку на прибуток, прибуток.*

Key words: *accounting, expenses, profit tax, profit.*

Постановка завдання. Особливе місце, яке відводиться банківській системі як сполучній ланці економіки при проведенні економічної політики держави, робить важливим дослідження питань оподаткування прибутку комерційних банків, особливостей податкового регулювання банківської діяльності з відображення витрат з податку на прибуток у бухгалтерському обліку. Актуальність дослідження полягає ще й в тому, що дані питання необхідно розглядати як з позиції забезпечення стійкості та стабільності банківської системи, так і з позиції впливу банків на основні напрями та темпи економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботи з дослідження проблем, пов'язаних з аналізом прибутків, збитків в банківських установах належать таким провідним економістам сучасності, як: Бутинець Ф.Ф., Вавілова А.В., Вороніна О.С., Герасимович А.М., Сопко В.В., Чумаченко М.Г., Мороз А.М., К. Друрі, Д. Блейк, Шеремет А.Д., Карпова Т.П.

Постановка завдання. Розглянути особливості бухгалтерського обліку витрат податку на прибуток банківської установи, нормативно-правові акти стосовно податку на прибуток банківських установ.

Метою статті є обґрунтування науково-методичних положень і практичних рекомендацій щодо механізму оподаткування прибутку та підвищення його значення в діяльності фінансових установ.

Виклад основного матеріалу. Платниками податку з числа резидентів є: суб'єкти господарювання - юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами. Об'єктом оподаткування є: прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

Основним елементом поповнення капіталу банку є прибуток, що визначається як сума отриманих доходів за вирахуванням витрат. Адекватність бухгалтерського (фінансового) обліку доходів і витрат банку забезпечує достовірність його фінансової звітності. Облік доходів і витрат у банку є не тільки засобом відображення операцій, а й інструментом проведення аналізу його фінансового стану, оскільки становить основу організації управлінського обліку за центрами фінансової відповідальності банку.

Дохід банківських установ, до якого включаються: процентні доходи за кредитно-депозитними операціями (в тому числі за кореспондентськими рахунками) та цінними паперами, придбаними банком; комісійні доходи, в тому числі за кредитно-депозитними операціями, наданими гарантіями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління; позитивний результат за операціями з цінними паперами; прибуток від операцій з купівлі/продажу іноземної валюти та банківських металів; позитивне значення курсових різниць; надлишкові суми страхового резерву, що підлягають включенню до доходу; доходи від відступлення права вимоги боргу третьої особи або виконання вимоги боржником (факторингу); дохід, пов'язаний з реалізацією заставленого майна; інші доходи, прямо пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг; інші доходи.

Витрати банківських установ, до яких відносяться: процентні витрати за кредитно-депозитними операціями, в тому числі за кореспондентськими рахунками та коштами до запитання, цінними паперами власного обігу; комісійні витрати, в тому числі за кредитно-депозитними операціями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління; від'ємний результат (збиток) від операцій з купівлі/продажу іноземної валюти та банківських металів; від'ємне значення курсових різниць від переоцінки активів та зобов'язань у зв'язку зі зміною офіційного курсу національної валюти до іноземної валюти; суми страхових резервів; суми коштів (зборів), внесені до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; витрати з придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги (факторинг); витрати, пов'язані з реалізацією заставленого майна; інші витрати, прямо пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг; інші витрати.

Податок на прибуток – операційні витрати банку, пов'язані зі сплатою податку відповідно до чинного законодавства України та з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку щодо визнання відстрочених податкових зобов'язань та податкових активів.

Балансова база активу - вартість, за якою актив відображений у балансі; балансова база зобов'язання - вартість, за якою зобов'язання відображене в балансі.

Відстрочене податкове зобов'язання - сума податку на прибуток, яка сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасової різниці, що підлягає оподаткуванню.

Відстрочений податковий актив - сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах унаслідок:

тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню,

перенесення на майбутні періоди податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді,

перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими неможливо скористатися у звітному періоді;

відстрочений податок на прибуток - сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом;

обліковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період;

податкова база активу - вартість активу, яка використовується з метою оподаткування цього активу під час визначення податку на прибуток;

податкова база зобов'язання - вартість зобов'язання, яка використовується з метою оподаткування цього зобов'язання під час визначення податку на прибуток;

податковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку), визначена згідно з податковим законодавством України об'єктом оподаткування за звітний період;

поточний податок на прибуток - сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства України;

тимчасова різниця - різниця між балансовою вартістю активу або зобов'язання за даними бухгалтерського обліку та їх податковою базою;

тимчасова різниця, що підлягає вирахуванню, - тимчасова різниця, яка під час визначення суми оподатковуваного прибутку (податкового збитку) у майбутніх періодах призведе до виникнення суми, що підлягає вирахуванню (у той період, у який балансова вартість активу чи зобов'язання відшкодовується або погашається);

тимчасова різниця, що підлягає оподаткуванню, - тимчасова різниця, яка під час визначення суми оподатковуваного прибутку (податкового збитку) у майбутніх періодах призведе до виникнення суми, що підлягає оподаткуванню (у той період, у який балансова вартість активу чи зобов'язання відшкодовується або погашається).

Визначення тимчасової різниці між балансовою і податковою базами активу (зобов'язання), визнання та відображення в бухгалтерському обліку поточних та відстрочених податкових активів (зобов'язань). Банк визнає поточний податок на прибуток зобов'язанням у сумі, що розрахована за звітний період відповідно до податкового законодавства України. Банк визнає дебіторською заборгованістю за податком на прибуток перевищення сплаченої суми податку на прибуток над сумою, яка підлягає сплаті. Банк згортає дебіторську заборгованість та зобов'язання з поточного податку на прибуток, якщо погашення зобов'язання здійснюється як залік цієї дебіторської заборгованості.

Банк для розрахунку впливу тимчасової різниці на зобов'язання з податку на прибуток на звітну дату: аналізує всі операції, які призвели до виникнення тимчасової різниці між балансовою і податковою базами активу та зобов'язання; обраховує всі відстрочені податкові зобов'язання, визначивши податковий ефект сукупної тимчасової різниці, що підлягає оподаткуванню, застосовуючи ставку податку на прибуток; обраховує всі відстрочені податкові активи, визначивши податковий ефект сукупної тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню, застосовуючи ставку податку на прибуток.

Банк визнає відстрочені податкові зобов'язання (відстрочені податкові активи), якщо відшкодування (погашення) балансової вартості активу (зобов'язання) спричинить збільшення або зменшення майбутніх податкових платежів порівняно з тими, якими вони були б, якби їх відшкодування (погашення) не мало податкових наслідків.

Банк повинен визначати тимчасову різницю, що підлягає оподаткуванню, для розрахунку розміру відстрочені податкові зобов'язання. Відстрочені податкові зобов'язання збільшують суму податкового зобов'язання, що підлягає сплаті в наступні періоди.

Банк визнає відстрочені податкові зобов'язання щодо тимчасової різниці, що підлягає оподаткуванню, крім тих випадків, за яких різниця виникає внаслідок операцій первісного визнання: гудвілу; активу або зобов'язання в результаті господарських операцій, які не впливають на обліковий і податковий прибуток.

Банк повинен визначати тимчасову різницю, що підлягає вирахуванню, для розрахунку розміру відстрочених податкових активів. Банк визнає відстрочені податкові активи в разі виникнення тимчасової різниці, яка підлягає вирахуванню, якщо в майбутньому очікується отримання податкового прибутку, за рахунок якого можна реалізувати оподатковувану тимчасову різницю та застосувати невикористані податкові збитки і пільги, з якими пов'язана ця тимчасова різниця, за винятком тих випадків, за яких відстрочені податкові активи виникли унаслідок операції, яка не впливає ні на обліковий, ні на податковий прибуток.

Сума відстрочених податкових активів на дату балансу зменшується за умови недостатності податкового прибутку для відшкодування відстрочених податкових активів. У разі очікування податкового прибутку, достатнього для відшкодування відстрочених податкових активів, сума його попереднього зменшення, але не більша, ніж сума очікуваного податкового прибутку, відображається шляхом зворотного запису. Відстрочені податкові активи зменшують суму податкового зобов'язання в майбутніх періодах. Банк зобов'язаний на кожну звітну дату визнавати раніше не визнані відстрочені податкові активи, якщо є імовірність того, що майбутній оподатковуваний прибуток дасть змогу відшкодувати відстрочені податкові активи.

Відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання розраховуються за ставками оподаткування, що діятимуть протягом періоду, у якому здійснюватимуться реалізація або використання активу та погашення зобов'язання. Відстрочені податкові активи і відстрочені податкові зобов'язання не дисконтуються.

Банк визнає відстрочений податок на прибуток витратами, крім відстроченого податку на прибуток, що нарахований у результаті операцій, що відображаються у власному капіталі.

Банк відображає відстрочений податок на прибуток безпосередньо за рахунками власного капіталу, якщо податок відноситься до статей, які відображені безпосередньо за рахунками власного капіталу (переоцінка основних засобів, переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж тощо).

Відображення поточних та відстрочених податкових активів і зобов'язань у бухгалтерському обліку здійснюється згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 N 280 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26.07.2004 за N 918/9517, із застосуванням таких рахунків:

1200 А "Кореспондентський рахунок банку в Національному банку України";

3520 А "Дебіторська заборгованість за податком на прибуток";

3521 А "Відстрочений податковий актив";

3620 П "Кредиторська заборгованість за податком на прибуток";

3621 П "Відстрочені податкові зобов'язання";

5100 П "Результати переоцінки основних засобів";

5101 П "Результати переоцінки нематеріальних активів";

5102 АП "Результати переоцінки цінних паперів у портфелі банку на продаж";

7900 АП "Податок на прибуток".

Банк відображає в обліку: перерахування суми податку на прибуток такими бухгалтерськими проводками:

Дебет - 3520, 3620; Кредит - 1200;

витрати з податку на прибуток такою бухгалтерською проводкою:

Дебет - 7900; Кредит - 3620;

згортання дебіторської та кредиторської заборгованості з податку на прибуток за звітний період такою бухгалтерською проводкою:

Дебет - 3620; Кредит - 3520.

Банк відображає в обліку визнання відстрочених податкових зобов'язань такою бухгалтерською проводкою:

Дебет - 7900, 5100, 5101, 5102; Кредит - 3621.

Банк відображає в обліку визнання відстрочених податкових активів такою бухгалтерською проводкою:

Дебет - 3521; Кредит - 7900.

Банк за потреби на звітну дату переглядає суми витрат з податку на прибуток з урахуванням раніше визнаних відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань.

Відповідно до норм Податкового Кодексу України податок на прибуток Згідно з прийнятими положеннями, нормативна ставка податку на прибуток для банківських установ наступна:

23%, починаючи з 1 квітня 2011 року;

21% з 1 січня 2012 року;

19% з 1 січня 2013 року;

18% з 1 січня 2014 року;

17% з 1 січня 2015 року;

16% з 1 січня 2016 року.

Висновки з даного дослідження. Проблема оподаткування банківської діяльності є актуальною в зв'язку з неузгодженостями в даній сфері, але, регулювання податкових режимів на даний момент вирішується, що значно впливає на зменшення податкових ставок і сприяє більш ефективній діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі і фінансово-кредитних установ.

Література.

1. Податковий кодекс України <http://www.visnuk.com.ua/ua/documents/codex/strukture>
2. Постанова Правління Національного банку України «План рахунків бухгалтерського обліку банків України» від 17.06.2004 N 280
3. Постанова Правління Національного банку України «Інструкції про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових зобов'язань та податкових активів» від 17.02.2009 N 79
4. Наказ Міністерства Фінансів України «Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток" від 28.12.2000 N 353
5. Табачук Г. П., Сарахман О. М., Бречко Т. М. Фінансовий облік у банках: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 424 с.

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 04August 2014).
2. National Bank of Ukraine (2004), Resolution "Plan accounts for banks of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04> (Accessed 04August 2014).
3. National Bank of Ukraine (2004), Resolution "Instructions on the procedure of reflected in banks' accounting Ukraine current and deferred tax liabilities and tax assets", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0291-09> (Accessed 04August 2014).
4. Ministry of Finance Ukraine (2000), Order On Approval of Regulations (Standard) accounting 17 "Income taxes", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01> (Accessed 04August 2014).
5. Tabachuk, H. P. Sarakhman, O. M. and Brechko T. M. (2010), Finansovyj oblik u bankakh [Financial Accounting in Banks], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.